

TIIAME

Mavzu:O'rta Osiyo Respublikalarida o'tkazilgan milliy-hududiy chegaralanish va uning oqibatlari

O'zbekiston tarixi fani o'qituvchisi
Islamova S.

O'tilgan mavzuni takrorlash

TIIAME

- Istiqlolchilik harakati vakillarining g'oyalari o'rtaida qanday farqlar yoki mushtarakliklar bo'lgan?
- Istiqlolchilik harakatining mag'lubiyatga uchrashi bilan bog'liq omillarni sanab bering

Turkiston – mintaqa xalqlarining yagona makoni va umumiyligi vatani

TIIAME

- Turkiston mintaqasi azaldan turkiy xalqlarning yagona maskani va umumiyligi bo’lgan. **1918–1924-yillarda** mavjud bo’lgan **Turkiston ASSR, BXSR, XXSR**ning tub xalqlari asrlar davomida turmush tarzi va an’analari jihatidan bir-birlariga juda yaqin bo’lishgan. Turkistondagi turli davlatlarning har biri- da turkiy xalqlar: o’zbeklar, turkmanlar, qoraqalpoqlar, qozoqlar, qirg’izlar, shuningdek, tojik xalqi azaldan yashaganligi tarixiy tarkib topgan hodisa edi. Turkiston mintaqasining xalqlari shu tuproqni, Turonzaminni qadimdan o’zla- rining asl Vatani deb bilganlar

Milliy communistlar va Markaz vakillari o'rtaida turli qarashlarning to'qnashuvi.

TIIAME

- . Turkkomissiya va **Ya.Rudzutak** tezislariga qarama-qarshi o'la-roq **Turor Risqulov** boshchiligidagi bir guruh milliy communistlar 1920-yil-dayoq turkiy xalqlar yagona bo'lib, ularning tarixiy ildizlari, dirlari, an'analarini va madaniyati mushtarakdir, yagona Turkistonni alohida qismlarga ajratib bo'lmaydi, degan g'oyani ilgari surgan edilar. Biroq Markaz communistlari bu fikrni inkor etib, uni "panturkizm", "panislomizm", "burjua millatchiligi va o'ng og'machiligi" deb noto'g'ri baholagan edilar

Markaz tomonidan milliy respublikalar va viloyatlar tuzishga ko'rsatma berilishi hamda uning siyosiy jihatdan asoslanishi.

TIIAME

1924-yil 12-iyun- da I.V.Stalining taklifi bilan RKP(b) MK Siyosiy byurosining “O'rta Osiyo respublikalarini milliy-hududiy chegaralash to'g'risida” maxsus qarori qabul qilingan. Bu qaror bilan mazkur jarayon o'zining so'nggi bosqichiga kirdi. 15-iyulda RKP(b) MK O'rta Osiyo byurosi yangi tashkil etiladigan milliy res- publikalar va oblastlarning muvaqqat byurosini tashkil etdi. O'zbeklar byurosi tarkibiga Fayzulla Xo'jayev, Rustam Islomov, Akmal Ikromov, Qori Yo'Idosh Po'latov, Muxtorjon Saidjonov, Kalugin a'zo sifatida, Inoyatov nomzod sifati- da kiritildi. Shuningdek, RKP(b) MK O'rta Osiyo byurosi tashkil etgan Hududiy komissiyada, uning milliy kichik komissiyalarida janjalli masalalarni hal qilish uchun tuzilgan maxsus komissiyalar ham faoliyat ko'rsatgan

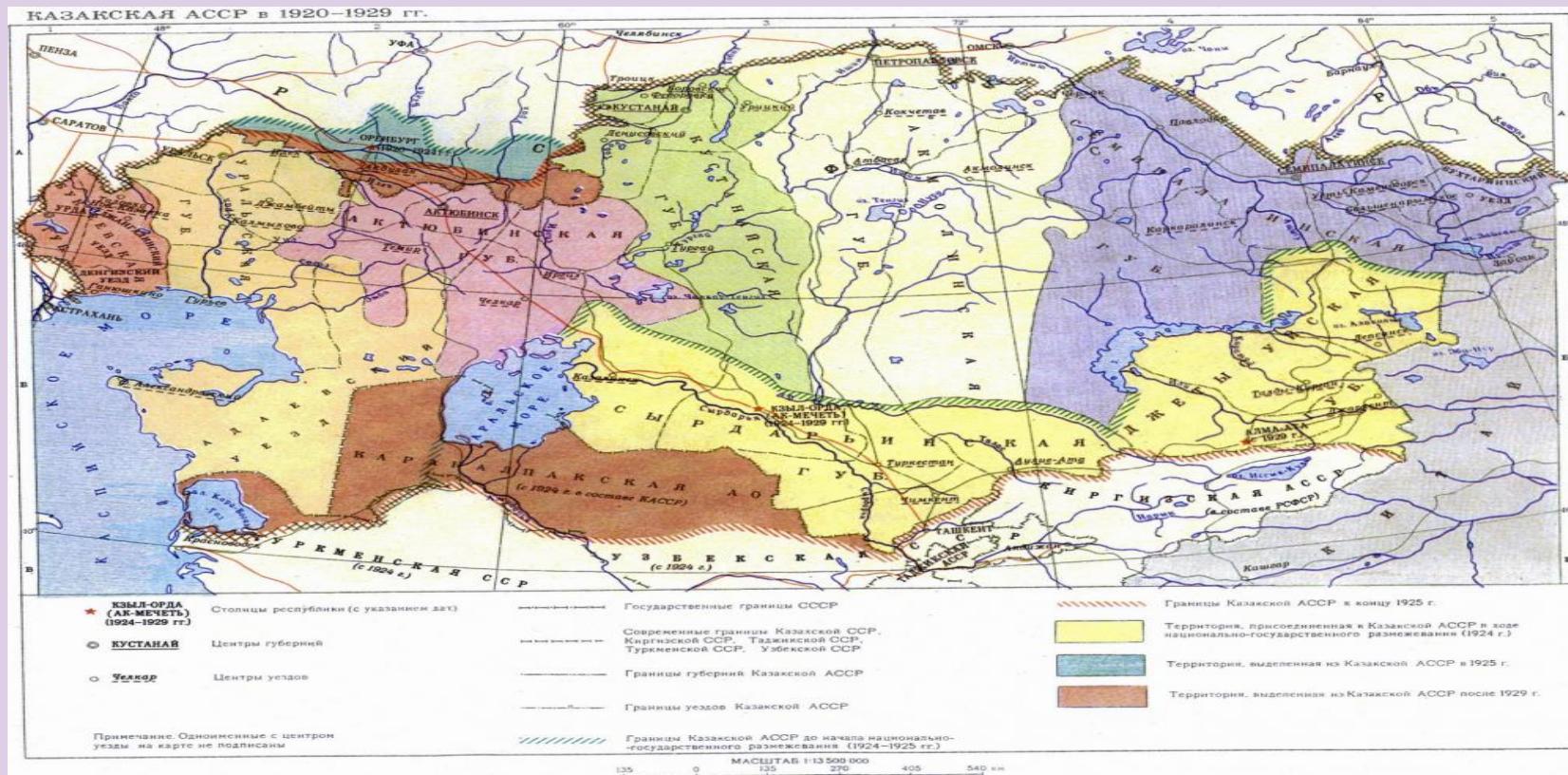
1924-yil kuzida O'rta Osiyoda o'tkazilgan milliy-hududiy chegaralanish va uning yakunlari

TIIAME

- **1924-yil 16-sentyabrda** bo'lgan Turkiston ASSR MTKning favqulodda sessiyasida O'rta Osiyoda milliy-hududiy chegaralanish- ni o'tkazish to'g'risida qaror qabul qilindi.
- Xuddi shunday mazmundagi qarorlar 20-sentyabrda Butunbuxoro xalq va- killarining V qurultoyida va 29-oktyabrda Butunxorazm xalq vakillarining V qurultoyida ham qabul qilindi. 20-sentyabr kuni BXSR hukumati raisi Fay-zulla Xo'jayev Butunbuxoro xalq vakillarining V qurultoyida "O'rta Osiyo- ning milliy davlat chegaralanishi to'g'risida" ma'ruza qildi.
- Mazkur qarorlarda o'zbek va turkman xalqlariga O'zbekiston SSR va Turkmaniston SSR tuzish huquqi, Turkiston ASSRning qirg'iz (aslida qozoq) viloyatlarini 1920-yilda tashkil qilingan Qirg'iziston ASSR (aslida Qozog'is-ton ASSR) bilan birlashtirish maqsadida qirg'iz (aslida qozoq) xalqiga Tur-kiston ASSRdan chiqish huquqi, qoraqirg'iz (aslida qirg'iz) xalqiga Turkiston ASSRdan chiqish huquqi va Qoraqirg'iz (aslida qirg'iz) avtonom viloyatini tashkil etish huquqi, tojik xalqiga ham Turkiston ASSRdan chiqib, Tojikiston avtonom viloyatini tashkil etish huquqi berilishi kerakligi ta'kidlandi

Yodda tuting!

TIIAME

- O'rta Osiyo hududidagi Turkiston ASSR, Buxoro va Xorazm respublikalari ornida oltita milliy davlat birlashmalari tashkil etildi
- Turkmaniston SSR;
- O'zbekiston SSR tarkibida Tojikiston ASSR (1929-yilgacha);
- RSFSR tarkibida Qoraqirg'iz (Qirg'iziston) muxtor viloyati;
- RSFSR tarkibida Qozog'iston ASSR;
- Qozog'iston ASSR tarkibida Qoraqalpoq muxtor viloyati. Keyinchalik Qoraqalpog'iston ASSR, 1936-yildan O'zSSR tarkibiga kirgan

O'zingizni sinang!

TILAME

- Y.Rudzutak – bu ...
- Q. Odinayev – bu ...
- T. Risqulov – ...
- S.Xo'janov – bu

Savol va topshiriqlar:

TILAME

- XXSR vakillari o‘z hududini milliy-hududiy chegaralanishga qo‘sish lozim emasligini nimalar bilan asoslagan edi?
- Milliy respublikalar tuzish zarurligi g‘oyasining tashabbuskorlari o‘z fikrlarini
- qanday asoslardilar?
- Sovetlarning O‘rta Osiyoda milliy-hududiy chegaralanishni o’tkazishdan aso- siy maqsadi nima edi?
- XX asrning 20-yillari o‘rtalariga kelib O‘rta Osiyoning siyosiy xaritasida qanday o‘zgarishlar yuz berdi?